

Stikstoflogica III: een DOGW- plus DBGW-protocol voor vergunningsverlening, als alternatief voor het KDW-protocol

v0.2, voorlopige versie, commentaar welkom

Jan A. Bergstra
email: janaldertb@gmail.com
Minstroom Research BV Utrecht

10 oktober 2022

Samenvatting

Een combinatie van DOGW (depositieondergrenswaarde) en DBGW (depositiebovengrenswaarde) kan de basis vormen van een protocol bij vergunningverlening i.v.m. de bescherming tegen stikstofdepositie van habitats in Natura 2000 gebieden. Dit protocol kan een alternatief bieden voor de op dit moment voorgestelde werkwijze gebaseerd op de KDW. Deze protocolwijziging is beperkt maar levert wel enige voordelen.

Inhoudsopgave

1	Vraagstelling	2
2	Wat maakt de KDW ‘gemankeerd’?	2
2.1	Bezwaren tegen de KDW	3
2.2	Requirements analyse voor een op ecologische grenswaarden gebaseerd protocol voor vergunningsverlening	3
2.3	Conceptuele problemen met de KDW	4
3	Een alternatief voor de KDW: werken met het paar [DOGW, DBGW]	5
3.1	Enkele uitgangspunten voor het zoeken naar een alternatief voor de KDW	6
3.2	DOGW en DBGW	6
3.3	Opmerkingen	7
4	Protocol voor de behandeling van een vergunningsaanvraag	8
4.1	Van NPLO naar NPLO2	10
4.2	Dynamische evidentie	10
5	Afsluitende opmerkingen	10
	References	11

1 Vraagstelling

De inmiddels fameuze stikstofcrisis stelt hoge eisen aan de de fantasie van de bestuurders in NL. Na jaren van ontwerp werd in 2019 in uitspraak ECLI:RVS:2019:1603 ([8]) voor velen onverwacht het zgn. PAS onderuit gehaald. Deze uitspraak wordt hieronder aangeduid met ABRvS:XPAS zoals ik dat eerder deed in [3] en in [4]). Die gebeurtenis leidde tot een frappante stagnatie in vergunningverlening welke drie jaar later nog actueel is. Er wordt hard gewerkt aan wetgeving die juridisch sterker zou staan, en dat is ook wel te vinden, maar dan blijkt er weer een probleem met het maatschappelijk draagvlak te ontstaan.

Een idee dat onverwacht vanuit de regering naar voren kwam bij monde van CDA leider Hoekstra is om de KDW, door hem bestempeld als een gemankeerd instrument, uit de wet te halen. De vraag dient zich aan of daar dan iets anders voor in de plaats zou moeten komen. Het is een aardige puzzel om te bedenken welke alternatieven er zouden zijn voor de KDW.

Hieronder doe ik een poging om de KDW aan te passen. Er doet zich meteen een vreemde paradox voor: stel men neemt aan dat de KDW op onbetwistbare wetenschappelijke resultaten berust en dat de analyse van het verlenen van vergunningen daarmee op goede wijze in beeld brengt wat de impact van een plan is op de verschillende habitats in Natura 2000 gebieden. En stel dat men de volgende uitspraak van het EHJ wil implementeren. In de formulering van [1]:

Bij mogelijke alternatieven moet de (internationale) juridische context worden meegewogen. Het Europees Hof van Justitie heeft geen uitspraak gedaan over het belang van KDW'n. Het Hof stelt in de PAS-uitspraak (ECLI:EU:C:2018:882) in punt 98 in zijn algemeenheid het volgende: “De overeenkomstig artikel 6, lid 3, eerste volzin, van de habitatrichtlijn verrichte beoordeling mag namelijk geen leemten vertonen en moet volledige, nauwkeurige en definitieve constatering en conclusies bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de plannen of projecten voor het betrokken beschermde gebied wegnemen (arrest van 25 juli 2018, Grace en Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, punt 39 en aldaar aangehaalde rechtspraak).”

Onder deze aannamen zou het niet meenemen van de op de KDW gebaseerde analyse van de impact van vergunningsverlening aanleiding kunnen geven tot het ontstaan van redelijke wetenschappelijke twijfel betreffende de resultaten van genoemde analyse. Ofwel, in de mate waarin de KDW wetenschappelijk hard is is het niet echt mogelijk om de KDW uit de wet te halen. Nog anders uitgedrukt: zelfs met een poging om het PAS te vervangen in het protocol voor vergunningsverlening geeft men al impliciet uiting aan de gedachte dat de KDW wetenschappelijk problematisch zou zijn. In [4] wordt aangegeven waarom de KDW zoals die b.v. in ABRvS:XPAS wordt gebruikt in theoretische zin problematisch zou kunnen zijn. Volgens [7] betreft de critical load (waarvan KDW een NL vertaling is) een mix van science en policy, als dat zo is, dan beschrijft dat wel een conceptueel probleem: met de science moet men het eens zijn als de science ok is), met de policy niet.

Hieronder doe ik een poging om een alternatief voor de KDW en de werkwijze i.v.m. de KDW te formuleren. Bij dit werk komt onvermijdelijk de vraag aan de orde of ABRvS:XPAS nu wel of niet richtinggevend moet zijn. Ik kan er weinig aan doen dat ik de uitkomst van ABRvS:XPAS om een aantal redenen niet overtuigend vind en dat bij het zoeken naar een alternatief het behoud van de uitkomst van die uitspraak niet voorop staat.

2 Wat maakt de KDW ‘gemankeerd’?

Het gebruik van de KDW heeft voordelen en nadelen. Of de nadelen zodanig zijn dat men er afstand van moet gaan nemen is nog de vraag.

2.1 Bezwaren tegen de KDW

1. De relatie tussen emissie en depositie is voor de bedrijven met stikstofemissie zodanig onduidelijk, dat men daar onvoldoende op kan sturen. (Dit argument is voor mij niet zo duidelijk, want met AERIUS kan men toch inschatten of en in welke mate een bepaalde emissie geacht wordt tot problematische deposities te leiden.)
2. Door de KDW als harde grens te gebruiken (in bij vergunningsverlening optredende berekeningen), terwijl men weet dat het getal een schatting betreft met aanzienlijke onderliggende onzekerheid, ontstaat onbedoeld maar onvermijdelijk willekeur.
3. Dat er in de KDW range ook een specifiek kritisch punt aan te wijzen valt (dat dan met recht als ‘de KDW’ kan worden aangemerkt) is een hypothese die voor de oplossing van de vergunningsproblematiek inzake stikstofemissies niet noodzakelijk is.
4. Voortgaand onderzoek kan zowel tot verhoging als verlaging van de KDW leiden, en daarmee is de stabiliteit van vergunningsverlening een onduidelijke zaak.
5. In eerste instantie is de KDW een eigenschap van een habitatklasse. Het meer specifiek vaststellen van een KDW voor een gegeven habitat van die habitatklasse is weliswaar van groot belang in de praktijk, maar is toch een minder duidelijk omschreven proces.

2.2 Requirements analyse voor een op ecologische grenswaarden gebaseerd protocol voor vergunningsverlening

1. De kengetallen die worden gebruikt kunnen worden gezien als resultaten van ecologisch onderzoek. Daarbij hoort dat zulke waarden op elk moment zijn voorzien van een analyse van de relevante onzekerheden.
2. Voortgaand onderzoek kan de kengetallen bijstellen, dat valt niet te vermijden, maar het is gewenst dat die bijstelling hetzij altijd naar boven, hetzij altijd naar beneden is (althans bij ‘normaal verloop’ van het onderzoek).
Als voorbeeld kan men denken aan het aantal planeten in het zonnestelsel. Bij gewoon verloop van het onderzoek neemt dat toe bij elke ontdekking van een volgende planeet. Bij ‘anders dan normaal verloop’ van het onderzoek, b.v. een wijziging van de definitie van een planeet, kan dat aantal ook afnemen.
3. Gegunde vergunningen blijven vergunbaar ook na bijstelling van de kengetallen na het beschikbaar komen van nieuwe onderzoeksresultaten (zolang er van ‘normaal verloop’ sprake is).
4. Er wordt zo min mogelijk gebruik gemaakt van expert judgement en andere subjectieve elementen in de vaststelling van kengetallen.
5. Voor zover sprake is van het bespreken van risico in het protocol, kan dat risico ook getalsmatig worden uitgedrukt.

6. De kansrekening en statistiek achter het protocol combineert objectieve (frequentistische) kansen met subjectieve kansen. Vaststelling van de kengetallen is gebaseerd op objectieve kansen. Redeneerprocessen op basis daarvan maken mogelijk gebruik van subjectieve kansen.
7. Met een nieuw protocol kan loopt uitspraak ABRvS:XPAS anders af: of de aanvragen voldoen niet aan de gestelde condities, of deze zijn wel compatibele met de HRL.
8. Het doel van het systeem van behandeling van vergunningsaanvragen is niet om te garanderen dat de stikstofdeposities omlaag gaan. Dat moet gebeuren door een los daarvan staande politiek waarbij bestemmingsplannen en andere bestuurlijke mechanismen worden ingezet om het gebruik van de ruimte zodanig in te richten dat in de loop van de tijd de stikstofdepositieproblemen opgelost worden.
9. Het doel van het systeem van vergunningsaanvragen is wel om los van de grote beweging van verandering van ruimtegebruik economische activiteit (en vernieuwing daarvan) mogelijk te maken.

3 Een alternatief voor de KDW: werken met het paar [DOGW, DBGW]

Hieronder worden de grootheden DOGW (depositie-ondergrenswaarde) en DBGW (depositie-bovengrenswaarde) als kengetallen besproken, en wordt aangegeven hoe daarmee gewerkt zou kunnen worden.

Het werken met DOGW en DBGW leidt niet noodzakelijk tot een verandering van de huidige werkwijze. Dat gebeurt pas als ook de werkwijze enigszins wordt herzien.

3.1 Enkele uitgangspunten voor het zoeken naar een alternatief voor de KDW

Uitgangspunten om te komen tot een alternatief (of een familie van alternatieven) voor de KDW, inclusief de daarmee verbonden werkwijze, zijn als volgt:

1. Stel de locaties van Natura 2000 terreinen in grote lijnen niet er discussie. In max 10% van de terreinen met max 5% van het oppervlak kan men besluiten om de discussie over een verplaatsing van het beschermde oppervlak aan te gaan, en wat daar ook uitkomt dat leidt in geen geval tot een verandering van de voorgestelde systematiek, en zulke uitkomsten hoeven dan ook niet afgewacht te worden om elders voortgang te boeken.
2. Blijf dicht bij de bestaande aanpak, daarmee blijven verreichende voorstellen zoals omschreven in b.v [9] buiten beeld.
3. Werk met de gegeven combinaties van gewenste habitatklassen over de percelen binnen Natura 2000 gebieden. Deze doelen staan niet ter discussie tenzij de gehele locatie ter discussie wordt gesteld.
4. Werk met dezelfde empirische gegevens als waarop de KDW is gebaseerd. Al die data worden ook meegenomen en op een minstens zo verantwoorde wijze. M.a.w. een voorgesteld alternatief kan zonder verder veldonderzoek of ander empirisch onderzoek nu worden gebruikt. Inzake de kansrekening achter de notie van risico is wel verder onderzoek nodig In de forensic science is dat allemaal al gebeurd, en daarop kan men zich misschien baseren.

5. Kwantificeer de gebruikte notie van risico (eventueel tot een subjectief risico) zodat geen onhaalbare zekerheden worden nagestreefd. Voorstel: “geen risico” staat voor een kans van minder dan 1%. (Dit is zowel bruikbaar bij een frequentistische benadering als bij een subjectieve benadering. Bij werken met subjectieve kansen: bepaal de relevante prior odds vooraf, en bereik zo een benadering gebaseerd op intersubjectieve kansen).
6. Pas de werkwijze zo aan dat een groter belang wordt toegekend aan het bereiken en behouden van een goede staat van instandhouding van de percelen binnen Natura 2000 terreinen.
7. Zie vooruitgang en achteruitgang als afgeleiden van de beoordeling van de staat van instandhouding van een habitat (gegeven het gewenste habitatype).
8. Behoud de substantie van de uitspraak ABRvS:XPAS. (Dit omdat deze uitspraak robuust is tegen zelfs grote veranderingen in de bepaling van de KDW. ABRvS:XPAS heeft inderdaad een vals positief gevonden in de werkwijze van het PAS, en een aanpassing van de werkwijze, heeft niet tot doel om deze vals positief uitslag nu te gaan zien als een after all “goed” positief zodat de destijds gevraagde vergunningen alsnog kunnen worden verleend.)

3.2 DOGW en DBGW

Gegeven een habitatklasse K en een biotoop B_P op een perceel P is een valide DOGW-DBGW paar een tweetal maten van depositie, d_o en d_b , gemeten in $kg \cdot ha^{-1} \cdot yr^{-1}$ die aan de volgende eisen voldoet:

(i) als B_P overeenkomt met een habitat van habitatklasse K in gunstige staat van instandhouding en er is sprake van een depositie boven d_b op P gedurende de komende jaren dan treedt (naar wetenschappelijk gevalideerde en tenminste subjectief gekwantificeerde verwachting, zeg met kans van 95%) binnen 5 jaar zodanige verslechtering op dat B_P niet meer een habitat van type K in gunstige staat van instandhouding zijn (er zijn drie mogelijkheden: matige staat van instandhouding, slechte staat van instandhouding en de omstandigheid dat B_P niet meer kwalificeert als een habitat van habitatklasse K), en:

(ii) als B_P overeenkomt met een habitat van habitatklasse K in gunstige staat van instandhouding en er is sprake van een depositie op of onder d_o op P gedurende de komende jaren dan is er (naar wetenschappelijk gevalideerde verwachting, zeg met kans 5%) geen risico dat binnen 5 jaar zodanige verslechtering optreedt dat B_P niet meer een habitat van habitatklasse K in gunstige staat van instandhouding is, en:

(iii) als B_P overeenkomt met een habitat van habitatklasse K in matige of in slechte staat van instandhouding en er is sprake van een depositie op of onder niveau d_o op P gedurende de komende jaren dan treedt (naar wetenschappelijk gevalideerde en tenminste subjectief gekwantificeerde verwachting, zeg met kans 95%) binnen 5 jaar een verbetering op betreffende de kwaliteit van instandhouding van B_P als een habitat van habitatklasse K .

3.3 Opmerkingen

1. Het ligt voor de hand om de onder- en bovengrenzen van $CL_{emp}R$ op enig moment als startpunt te nemen voor een paar DOGW-DBGW.
2. De hypothese dat zich in de range [DOGW, DBGW] een tipping point bevindt dat als kritiek punt kan worden aangemerkt wordt overbodig: dat tipping point kan er

zijn maar dat hoeft niet zo te zijn, het maakt weinig uit. (In [10] is geconstateerd dat zo'n tipping point er voor sommige habitatklassen zeker wel lijkt te zijn.)

3. De hypothese dat er echte waarden van DOGW en DBGW bestaan is niet afhankelijk van enige inzake het bestaan van een tipping point existence. Maar deze hypothese vergt wel het kwantificeren van het begrip risico.
4. Onderzoek kan bij 'gewoon' verloop opleveren: verhoging van de DOGW, verlaging van de DBGW, of beide. Bij ongewoon verloop leidt nader onderzoek tot verlaging van de DOGW of tot verhoging van de DBGW. Ongewoon verloop van het onderzoek leidt dan niet tot aanscherping van bestaande kennis maar tot verwerping daarvan.
5. Wanneer bij een habitatklasse K een $DOGW(K)$ en een $DBGW(K)$ op basis van internationaal onderzoek zijn vastgesteld (op enig moment, waarbij nadere aanscherping in de toekomst nooit wordt uitgesloten), dan is denkbaar dat binnen een gegeven perceel P met een biotoop van habitatklasse K op basis van additionele informatie over P (hoogte boven zeeniveau, bodemgesteldheid, gemiddelde temperatuur etc.) een nadere aanscherping van beide waarden tot $DOGW(P) \geq DOGW$ en een $DBGW(P) \leq DBGW$ wordt onderzocht en vastgesteld door lokale deskundigen. Zo'n aanscherping moet dan altijd door een internationaal team worden gecertificeerd, en moet van het niveau van wetenschappelijk onderzoek zijn.
6. Het wordt niet aangenomen dat "de wetenschap" uiteindelijk tot gelijke waarden van DOGW en DBGW komt (dan zou er zeker sprake zijn van een KDW). Voor het maken van beleid en het uitvoeren van bestuurlijke procedures is het onproblematisch dat DOGW en DBGW verschillen.
7. Bij vergunningverlening voor een individueel project kan men de conventies van AERIUS volgen (zie [6] p.37), daarmee wordt het aantal Natura 2000 gebieden waarop de impact van additionele (bij een aangevraagde vergunning te verwachten) emissies moet worden geanalyseerd drastisch ingeperkt tot een hanteerbaar aantal.
8. De gedachte achter het protocol voor vergunningsverlening hieronder is dat zoveel mogelijk wordt vermeden dat de kengetallen DOGW en DBGW een rol spelen die niet samenhangt met een redelijke verwachting betreffende de een significante verandering veroorzakende impact van de bij uitvoering van een plan voorziene deposities. Onmiskenbaar zijn er alternatieven voor het pakket van clausules dat hieronder wordt gegeven. Denkbaar is dat clausules controversieel zijn. Deze clausules zijn onafhankelijk in die zin dat geen enkele clausule het bestaan van een andere clausule vooronderstelt. M.a.w. elk van de clausules moet eigenstandig gemotiveerd kunnen worden.

4 Protocol voor de behandeling van een vergunningsaanvraag

Is een nieuw project S gemaakt en ter vergunning voorgelegd dan wordt met AERIUS in welke habitats (hexagonen, dele van hexagonen) depositie verwacht wordt. Bij elke zo te bepalen perceel P moet blijken of gunning van S ten opzichte van P haalbaar is. Dit te beschrijven vergt enige voorbereidingen.

- We rekenen in 1/100 kg/ha/jr

- Neem aan dat de oppervlakte van P 1 hectare is. P is van habitatklasse K . Bij andere oppervlakte wordt e.e.a. passend geschaald.
- De totale depositie in P (conform informatie uit de stikstofbank) is in jaar n op tijdstip t gegeven door $D_{NB}(P, n, t)$. We werken met discrete tijd, met tijdstippen in het interval $[1, T]$. We nemen aan dat T zo groot is gekozen dat er per tijdsstap (timeslice) ten hoogste 1 vergunning wordt uitgevoerd en ten hoogste 1 project wordt opgeheven.
- Neem ook aan dat plannen voor onbeperkte looptijd worden gegund. Als de looptijd beperkt is (en evt. pas enkele jaren na gunning begint) dan wordt e.e.a. op voor de hand liggende wijze aangepast.
- $D_{NB}(P, n, t)$ kan een stap omhoog maken naar $D_{NB}(P, n, t+1)$ doordat ongeplande, en ook niet vergunde toename plaatsvindt, er kan ook een stap omhoog optreden door wel vergunde toename, en er kan een stap omlaag optreden door het termineren van een vergund project en door het termineren of verminderen van en niet qua stikstofemissie niet vergunde activiteit.
- $VD_{NB}^k(P, n, t)$ is het totaal van de vergunde en qua project nog niet getermineerde deposities op plot P die is ontstaan sinds het begin van jaar k . Door een vast beginjaar k te kiezen beperken we het aantal plannen dat in combinatie wordt bekeken. Het lijkt redelijk om $k = 2010$ te kiezen, of enig ander moment waarna de database van vergunningen in goede orde bestaat.
- De verwachte depositie op P , bij vergunning voortkomend uit het plan S is $\Delta_S(P)$.
- Stikstofruimte komt vrij doordat projecten termineren, met $V(P, n, t)$ duiden we de vrijgekomen stikstofruimte (op perceel P) in jaar n op tijdstip t aan. Het ligt voor de hand dat $V(n, 1) = 0$.
- $I(P, n, t)$ staat voor de ingevulde stikstofruimte op perceel P in jaar n en in tijdstip t

Bekijk nu een plan S , dan kan in jaar n als volgt worden vergund: voor elke habitat P in alle Natura 2000 gebieden in NL moet het plan slagen. In een specifieke habitat P werkt dat als volgt: als minstens één van de volgende condities is voldaan dan is gunning w.b.t. P aan de orde.

1. ALS

$$I(P, n, t) + \Delta_S(P) \leq \frac{1}{2} \cdot V(P, n, t)$$

(bij gunning wordt hoogstens de helft van de tot tijdstip t op plot P vrijgevallen depositieruimte ingevuld, conform de idee achter het PAS)

2. OF als voor de totale depositie zoals in de stikstofbank aangegeven plus de nieuw te verwachten depositie die voortkomt uit plan X niet groter is dan

$$D_{NB}(P, n, t) + \Delta(P) \leq \frac{\text{DOGW}(P) + \text{DBWG}(P)}{2}$$

(analoog aan het bekende criterium gebaseerd op de KDW)

3. OF als de staat van instandhouding goed is en

$$D_{NB}(P, n, t) \geq \text{DBWG}(P)$$

en wanneer in de laatste 10 jaar geldt (d.w.z. voor $n - 10 \leq m < n$, en voor alle $t' \in [1, T]$) geldt dat dat

$$D_{NB}(P, m, t') \geq \text{DBWG}(P)$$

(in dit geval moet er namelijk iets mis zijn met de bepaling van $\text{DBWG}(P)$ en onderzoek dat ‘niet gewoon’ verloopt kan evt. verhoging van $\text{DBWG}(P)$ opleveren zodat dit criterium na verloop van tijd niet meer slaagt)

4. OF als de staat van instandhouding matig is en

$$D_{NB}(P, n, t) \geq \text{DBWG}(P)$$

en wanneer in de laatste 10 jaar geldt (d.w.z. voor $n - 10 \leq m < n$ en voor elke $t' \in [1, T]$) geldt dat dat

$$D_{NB}(P, m, t') \geq \text{DBWG}(P)$$

en als bovendien geldt dat in de afgelopen 5 jaar de staat van instandhouding verbeterd is van slecht naar matig

(in dit geval moet er ook iets mis zijn met de bepaling van $\text{DBWG}(P)$ en onderzoek dat ‘niet gewoon’ verloopt kan evt. verhoging van $\text{DBWG}(P)$ opleveren zodat dit criterium na verloop van tijd niet meer slaagt)

5. OF als de staat van instandhouding van P matig of slecht is maar het probleem dat zich voordoet met grote waarschijnlijkheid een andere oorzaak heeft dan de bekende gevolgen van stikstofdepositie en

$$D_{NB}(P, n, t) + \Delta(P) \leq \text{DBWG}(P)$$

(in dit geval zullen de andere problemen eerst opgelost moeten worden voordat beperking van stikstofdepositie wat oplevert),

6. OF als

$$VD_{NB}^{2010}(P, n, t) + \Delta(P) \leq 1$$

(het totaal van depositie-effecten van de vergunde en nog niet getermineerde plannen sinds het begin van 2010 jaar komt niet boven 1 kg/ha/jr uit ofwel heeft zeker heen aanwijsbaar oorzakelijk verband met eventueel sindsdien opgetreden, dan wel nog op te treden, achteruitgang van de kwaliteit van P . Met deze regel wijkt dit protocol af van de lezing van de HRL 6.3 in ABRvS:XPAS door toe te staan dat een plan waarvan de nadelige effecten ook in combinatie met andere al eerder vergunde plannen niet aantoonbaar zijn wordt gegund. Deze gunning kan ok plaats vinden wanneer in P nietvergunde depositieverhoging heeft plaatsgevonden sinds het startmoment in 2010.)

7. OF als

$$\Delta(P) \leq 3/100$$

(Projecten met heel kleine impact worden vergund, andere beleid zal voor doorslaggevende depositiedaling moeten zorgen.)

DAN kan/zal het plan worden gegund (en de deposities in de depositiebank worden overal met de bijbehorende schatting opgehoogd zodat in timeslice $t+1$ met de nieuwe deposities kan worden gerekend, verder wordt $I(P, n, t+1)$ gesteld op $I(P, n, t) + \Delta(P)$).

4.1 Van NPLO naar NPLO2

In de plaats van de doelen van het NPLO komt te staan (in een hypothetisch NPLO2): per 2030 is 75 % van het oppervlak van de gezamenlijke Natura 2000 terreinen in gunstige staat van instandhouding, of indien niet in gunstige staat van in standhouding, in zodanige staat dat de depositie aldaar vanaf 2030 onder plaatselijk geldende DOGW ligt.

4.2 Dynamische evidentie

Indien (in een gegeven peiljaar) percelen worden gevonden waar ondanks een overschrijding van DBGW een goede staat van instandhouding wordt waargenomen dan wordt deze waarneming op wetenschappelijk verantwoorde wijze in de bepaling van DBGW (zoals te gebruiken in dat jaar al) meegenomen, zodat de vaststelling van DOGB en DBGW plaatsvindt op basis van de meest recent beschikbare gegevens.

5 Afsluitende opmerkingen

In [1] worden drie alternatieven voor de KDW besproken, lokaliseren van de beoordelings-systeematiek, nuanceren (ofwel lokaliseren) van de KDW, en critical levels gebruiken i.p.v. critical loads en op dit moment ontoereikend bevonden. Per gebied een methode bedenken lijkt ondoenlijk. Toch wordt dit idee gezien de ervaringen in Vlaanderen waar een minder uniforme aanpak wordt toegepast misschien te gemakkelijk van de hand gewezen. Men kan zich voorstellen dat “de buurt” van een Natura 2000 gebied zich er verantwoordelijk voor stelt en dan zelf een methode bedenkt om ter plekke voor de relevante habitattypen een gunstige staat van instandhouding te bereiken. Zulke verregaande decentralisatie kan in theorie wel functioneren. Een burgerberaad zou daarbij misschien kunnen helpen. Met name bij Natura 2000 terreinen waar de depositie vanuit de directe omgeving een groot aandeel heeft, zodat na elimineren van al deze emissies de stikstof doelen ter plekke zeker gehaald zouden kunnen worden (d.w.z. de DOGW niet overschreden zou worden), is decentralisatie een optie.

Het lokaliseren van de KDW gebeurt al, maar het kan beter, of dat veel uitmaakt is echter de vraag. Het werken met critical levels is niet overtuigend omdat deze onvoldoende voorspellend zijn voor behoud, achteruitgang of herstel.

Een andere aanpak die tot een alternatief van de KDW kan leiden is voorgesteld in [10]. Daar wordt preciezer gekeken naar zowel de mechanismen als de voorspellende kenmerken van door stikstofdepositie veroorzaakte achteruitgang. Het gaat hier toch zo te zien om een betere bepaling van de KDW op m.b.v. een metastudie, i.h.b. door dosis-response relaties mee te nemen in de mate waarin deze door onderzoek bekend worden. Dat onderzoek verleent overigens steun aan de hypothese dat een KDW bestaat voor een aantal van de relevante habitats. Dit betekent dat voor die habitats DOGW en DBGW dicht bij elkaar liggen en misschien zelfs gelijk gesteld mogen worden. Dat hiermee een in NL bruikbaar alternatief voor de KDW is ontwikkeld waarmee boeren die zich in hun bestaan bedreigd achten beter uit de voeten zullen kunnen is niet duidelijk. Dat is ook niet de claim van de auteurs van [10].

Referenties

- [1] Anoniem, LNV. Analyse alternatieven KDW voor generiek gebruik in het toetsingskader.

- <https://open.overheid.nl/repository/ronl-989a5e97-20ee-4889-b57a-0ae8f1b52edc/1/pdf/bijlageanalyse-alternatieven-kdw-voor-generiek-gebruik-in-het-toetsingskader.pdf> Kamerstuk 04-10-2021 (2021).
- [2] Anoniem/RIVM Reactie van RIVM op recente artikelen en columns in V-focus over berekeningen en metingen stikstofdepositie van RIVM. <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2018-11/Reactie%20RIVM%20op%20recente%20artikelen%20en%20columns%20in%20V%20focus4.pdf> (2014)
- [3] Jan Bergstra. Stikstoflogica I: habitatklasse versus habitatype. Minstream Research BV, Report (draft) (2022).
- [4] Jan Bergstra. Stikstoflogica II: vragen over en n.a.v. ABRvS uitspraak 2019:1603. Minstream Research BV, Report (draft) (2022).
- [5] Roland Bobbink, Christin Loran and Hilde Tomassen eds. Review and revision of empirical critical loads of nitrogen for Europe. https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/4038/dokumente/review_and_revision_of_empirical_critical_loads_final_draft.pdf (Preliminary version, August 2022).
- [6] Christa Fung-A-Loi, Liesbeth Malta, Paul Romeijn and Mark Wilmot. Handboek (AERIUS) Calculator 2021. <https://www.aerius.nl/nl/handboeken> (2021).
- [7] Gary M. Lovett. Critical issues for critical loads. PNAS 110 (3) pp 808-809 (2012).
- [8] Raad van State. Uitspraak ECLI:NL:RVS:2019:1603. <https://www.raadvanstate.nl/@115602/201600614-3-r2/> (29 mei 2019).
- [9] Klaas van Egmond and Jan Fransen. Klimaatbeleid: stop met onderhandelen, geef direct alle uitstoot dezelfde prijs. NRC 09-09-2021, <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/08/09/klimaatbeleid-stop-met-onderhandelen-geef-alle-uitstoot-dezelfde-prijs-a4054191> (2021).
- [10] G.W.W. Wamelink et. al. Relaties tussen de hoeveelheid stikstofdepositie en de kwaliteit van habitatypen. <https://edepot.wur.nl/547782> (2021).